خبر

روایت «و اما نام برده» از صحافان سنتی ایران

مستند «و اما نام برده» پرتره‌ای از ملامحمدحسین صحاف کرمانی است که هم‌دوره چهره‌های ماندگاری مثل همایون صنعتی و استاد باستانی پاریزی بوده است. «و اما نام برده» به تهیه‌کنندگی و کارگردانی سیدجواد میرهاشمی تولید جدید شبکه مستند سیماست که جمعه ۵ اسفند، ساعت ۱۶ پخش می‌شود. میرهاشمی درباره این مستند گفت: «و اما نام برده» مستندی شخصیت‌نگار با موضوع سیری در زندگی و خدمات علمی-فرهنگی محمد اسلام‌پناه، مشهور به ملامحمدحسین صحاف کرمانی است که یکی از شخصیت‌های شناخته‌شده و برجسته فرهنگی کشورمان به شمار می‌رود. ایشان چندی پیش به عنوان میراث ناملموس ایران شناخته شده است. او تقریبا از آخرین نفرات در ایران است که صحافی را به صورت سنتی انجام می‌دهد؛ یعنی به جای استفاده از چرم‌های کارخانه‌ای با چرم‌های دستی کار می‌کند. وی افزود: او هم‌دوره چهره‌های ماندگاری نظیر همایون صنعتی، ایرج افشار، استاد باستانی پاریزی و ... بوده که خاطرات شیرین او از همجواری با آنها در بخش‌هایی از مستند آورده شده است. میرهاشمی درباره روند تولید این اثر توضیح داد و افزود: فیلمبرداری این مستند نزدیک به ۱۲ سال طول کشید، از سال ۸۹ آغاز شد و آخرین جلسه تصویربرداری نیز تابستان امسال بود. البته فرآیند تولید مداوم نبود و به دلیل بیماری استاد به ویژه در سه، چهار سال اخیر و همه‌گیری کرونا با سرعت کمتری پیش رفتیم.

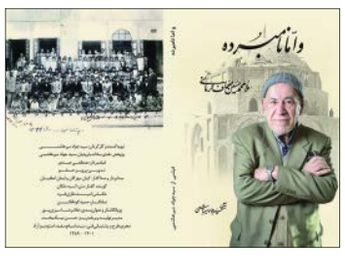

آهنگساز سریال شهباز در گفت‌وگو با «جام جم»:

موسیقی، نقش مکمل داستان است

لی‌لا رضایی
گروه رسانه

مجموعه تلویزیونی «شهباز» به کارگردانی حمیدرضا لوافی و نویسندگی مینا خدیوی- که این روزها از شبکه یک و پنج تلویزیون در حال پخش است- با روایت زندگی دختری به نام نجوا دانشجوی نخبه در حوزه برنامه‌نویسی، با توجه به فضایی به دور از داستان‌های همیشگی سریال‌ها، موسیقی متفاوتی می‌طلبید. واگذاری ساخت و تولید موسیقی این سریال به آهنگسازی همچون حبیب خزایی‌فر که تجربیات بسیاری در زمینه ساخت موسیقی فیلم و سینما و سریال دارد، به همین دلیل است. خزایی‌فر تاکنون با آثار خود توانسته افتخارات بسیاری کسب کند که از جمله مهم‌ترین آنها می‌توان به فیلم‌های درخت گردو، جایی برای فرشته‌ها نیست، مهمانی خداحافظی، ایستاده در غبار، لاتاری، ماجرای نیمروز و سریال‌های بیشماری نام برد. در ادامه گفت‌وگوی جام‌جم با حبیب خزایی‌فر، آهنگساز مجموعه پرفراز و نشیب «شهباز» را می‌خوانید.

فضای سریال شهباز و داستان متفاوتش رویکرد موسیقی متفاوت‌تری را ایجاب می‌کند. برای خلق این تفاوت‌ها چه تمهیداتی در نظر گرفته شد تا موسیقی شکل بگیرد؟

با توجه به موضوع سریال و داستانی که دارد، موسیقی شکل گرفت. تلفیق موسیقی آکوستیک و الکتریک به گونه‌ای است که با توجه به بخش‌های مختلف سریال مثل عملیاتی، تجسس، حسی و احوالات کاراکترها ما موسیقی کار را می‌سازیم زیرا موسیقی باید روی آن بنشیند و از کار بیرون نزده باشد.

از ویژگی‌های موسیقی شهباز استفاده از موسیقی آکوستیک است .این ویژگی چه نقشی در کلیت مجموعه دارد؟

ویژگی موسیقی شهباز همانی است که به آن اشاره کردم. بر اساس بخش‌های مختلف و عواطف و احساسات لحظه به لحظه موسیقی شکل گرفته است و سعی شده تا همراه و همگام با داستان مجموعه پیش برود.

فضاهای موجود در مجموعه ،یکنواختی داستانی ندارد. فراز و فرودها، التهاب‌ها و هیجانات در ساخت موسیقی این مجموعه چگونه لحاظ شده است؟

موسیقی آکوستیک به ایجاد فضاهای مناسب کمک قابل توجهی می‌کند. به همین دلیل سعی کرده‌ام از موسیقی آکوستیک نیز استفاده کنم. این روش از آهنگسازی برای معرفی تمامی این مواردی که به آنها اشاره کردید، کمک‌کننده است. استفاده بجا از سازهای مختلف در لحظات خاص می‌تواند بار معنایی داستان را به دوش بکشد.

از ابتدای مجموعه موسیقی نقش پررنگی در سریال شهباز دارد. فکر می‌کنید چه دلیلی دارد؟

باید بدانید که همیشه فضاهای تجسسی و پلیسی به گونه‌ای است که از ما طلب ساخت این سبک موسیقی را می‌کند. در این ژانر از سریال‌ها و این سبک محتوایی و داستانی، موسیقی بسیار همراه و همپاست و به شکلی کاملا موازی با هم پیش می‌رود.

با تمامی اینها و برخلاف بسیاری از آثار، موسیقی از داستان بیرون نزده و در داستان محو شده تا رسالت خود را ایفا کند. خودتان چه نگاهی به این سبک کار داشتید؟

خدارا شکر، نه در این کار و نه در کارهای دیگر موسیقی نباید از کار بیرون بزند، چون این کار به هیچ وجه حرفه‌ای نیست. همواره سعی‌ام بر این بوده که موسیقی به عنوان جزئی از متن و کلیت داستان باشد، نه این‌که برای خودش مستقل رفتار کند و حرف خودش را بزند. موسیقی برای من به نوعی یاری‌دهنده است و این هدف همیشه مدنظرم بوده و خواهد بود.

اساسا موسیقی با چه هدفی در غالب لحظات همراه شخصیت‌ها و تماشاچی است؟

موسیقی باید با احوالات هر سکانس همراهی داشته باشد و اگر قسمتی از سکانس احتیاج به تقویت داشته باشد طبعا موسیقی این کار را انجام می‌دهد. اگر موسیقی به شکل مستقل ساز خودش را بزند، چه الزامی به وجود آن در یک اثر تصویری است؟ این رسالت یک موسیقی است که علاوه بر این که با شخصیت‌ها همراه است و در جهت شناساندن هرچه بیشتر آنها به کار گرفته می‌شود، تماشاچی را نیز با خود همراه می‌کند. موسیقی خوب فیلم همین است.

نیازی نبود جدا از داستان برای شخصیت‌ها هم دنبال موسیقی به خصوصی باشید؟

اگر جایی لازم باشد حتما این کار را می‌کنم. اگر اینجا هم نیازی حس می‌شده، لحاظ کرده‌ام.

به عنوان یک آهنگساز مرز بین موسیقی فیلم و سریال با موسیقی مستقل را کجا می‌دانید؟ چه تفاوت‌هایی با هم دارند؟

در موسیقی فیلم و سریال کار موسیقی، پرکردن شکاف‌های سکانس‌هاست و موسیقی‌ای که ما مد نظر داریم خیلی به درد تنهایی شنیدن نمی‌خورد و صرفا نقش مکمل دارد. اما موسیقی مستقل همان‌طور که از اسمش پیداست به تنهایی قابلیت شنیداری داشته و شخصیتی کاملا مستقل دارد.

می‌توان برای فیلم و سریال از موسیقی‌های آرشیوی استفاده کرد؟

در بسیاری موارد این کار را انجام می‌دهند، اما یک رفتار حرفه‌ای صدق می‌کند که برای هر کاری موسیقی را خودمان تولید کنیم. چون برای مستندساختن، معمولا دست برای انتخاب ترک‌ها باز است. اما ساخت موسیقی برای سکانس بهتر است توسط خود آهنگساز صورت گیرد.

ایده‌آل موسیقی سریال در ایران کجاست؟ آیا قابل مقایسه با فضاهای جهانی در این عرصه هستیم و حرفی برای گفتن داریم؟

بله، موسیقی ما در سطح دنیا چه درعرصه سینما و چه تلویزیون حرف‌های بسیاری برای گفتن دارد. ما هر موسیقی را با توجه به سطح همان فیلم می‌سازیم و زمانی که بخواهیم فیلمی را در سطح جهانی بسازیم، موسیقی کار را هم در همان سطح می‌سازیم و چیزی از دنیای موسیقی فیلم در سطح جهان کم نداریم.

اگر به عنوان مخاطب بیننده سریال شهباز باشید، این سریال و موسیقی‌اش را چطور ارزیابی می‌کنید؟ آیا به خوبی با هم سینک شده و ارتباط برقرار کرده‌اند؟

مجموعه شهباز و موسیقی آن را دوست دارم . یک نوع دوستی و هم‌خانوادگی بین این دو برقرار است. در تلویزیون از بعضی سکانس‌ها گذر می کنیم، اما منکر این نمی‌شویم که هرچه موسیقی بیشتر باشد مخاطب بهتر جذب می‌شود، زیرا تمرکزی که مخاطب در سینما دارد در خانه و برای سریال ندارد. پس طبعا این نوع موسیقی به جذب مخاطب بیشتر کمک می‌کند.

این باور وجود دارد که مخاطب تلویزیون با مخاطب سینما فرق دارد. برای سلیقه این دسته مخاطبان چه تمهیداتی لحاظ می‌کنید؟

من در کار خودم خیلی تفاوت سلیقه‌ای در کار سینما و تلویزیون احساس نمی‌کنم، اما گاهی به این نتیجه می‌رسیم که بعضی از سکانس‌ها باید به نسبت خلوت باشد یا اصلا موسیقی نخواهد. مخاطب هم در طول داستان متوجه چنین مقوله‌ای می‌شود و توقعش بر اساس نیازهای کار پیش می‌رود.

در زمانه‌ای که برخی از موسیقی در اثر تصویری‌شان استفاده نمی‌کنند شما با این کار موافق هستید؟ اصلا اگر موسیقی در فیلم و سریال نبود چه اتفاقی می‌افتاد؟

شاید اتفاق خاصی نمی‌افتاد. گاهی برخی فیلم‌ها الزامی به وجود موسیقی نمی‌بینند. اما من عقیده دارم حضور موسیقی است که اتفاقات را رقم می‌زند. از ابتدای حضور سینما در عرصه هنر، این موسیقی بوده که حتی در فیلم‌های صامت حضور پررنگی داشته و جای خالی کلام را پر می‌کرده است.

نگاه

وفاداری به داستان و پایبندی به واقعیات

موسیقی متن یکی از المان‌های مهم در سریال‌های تلویزیونی است و نقش مهمی در جذب مخاطب دارد و اما موسیقی سریال تلویزیونی «شهباز» در جهت تکوین و خلق فضاهایی واقعی و عمدتا روزمره، به کار گرفته شده تا با کنار هم قراردادن موتیف‌هایی از موسیقی و تصاویر، دنیایی واقعگرایانه خلق کند. داستان رئال «شهباز» لازمه داشتن موسیقی‌ای از همین جنس است و آهنگساز بی‌آن که بخواهد قوانین و قواعد را به هم بزند، با زبانی از جنس موسیقی کلاسیک به خلق موسیقی مجموعه عوام‌پسند پرداخته است. اما نهایت تلاش خود را کرده که به داستان وفادار بماند.

حبیب خزایی‌فر آهنگساز این سریال تجربه بسیاری در ساخت موسیقی متن فیلم و سریال دارد که به دنبال آن تاکنون توانسته علاوه بر نامزدی در جشنواره‌های مختلف، جوایز بسیاری را از آن خود کند. استفاده از این تجربیات و به اشتراک‌گذاشتن آنها در فضای محدودتری همچون تلویزیون کمک قابل توجهی در موفقیت او کرده است تا برخورد هنری موسیقی او با روایت‌های ساده عامه‌پسند، موفق به ثبت مجموعه‌ای موفق از موسیقی بر روی تصاویر شود.

خزایی‌فر مانند ترنت رزنر و آتیکوس راس از موسیقی برای بازتاب احساسات شخصیت‌ها استفاده می‌کند و حتی با ترکیب صداهای محیطی با موسیقی، مخاطب را به دنیای داستان می‌کشد. او برای باورپذیری هر چه بیشتر داستان و شخصیت‌های داستانی نه‌تنها از موسیقی الکترونیک، که از موسیقی آکوستیک و ضبط سازهای زنده برای آن کمک گرفته است. او از چرایی، چیستی، موقعیت، مکان و حال و هوای داستان کمک گرفته تا موسیقی‌ای بسازد که در خدمت کلیت پروژه باشد، نه صرفا خودنمای شنیداری باشد. به این ترتیب توانسته برای ایجاد دلهره، اضطراب، هیجانات و عواطف موجود در داستان، استفاده بهینه از ابزار و متد مشخص خود را داشته باشد.

موسیقی «شهباز» به عنوان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های تاثیرگذار در سریال همان گونه که اهمیت موسیقی را مانند دیگر اجزای مجموعه رعایت کرده، پس و پیش هم نیست. نه از تصاویر جلوزده و نه عقب می‌ماند بلکه وظیفه اصلی خود که همانا پررنگ‌کردن تضادها، کمشکش‌ها، هیجانات و عواطف است را به خوبی ایفا کرده است.

خزایی‌فر که آهنگسازی او برای فیلم « درخت گردو» نامزد دریافت سیمرغ بلورین بهترین موسیقی متن از سی و هشتمین جشنواره فیلم فجر شده بود، موفقیت خود در شناخت فضاسازی در موسیقی فیلم را مدیون آموخته‌های خود از سازبندی و سازشناسی است و به همین دلیل به سازها و ملودی‌ها شخصیت می‌دهد و با رعایت تمپوی داستان و همزمانی آن با موسیقی لحظات خاطره‌انگیزی خلق می‌کند. زبان موسیقی او تک‌بعدی نیست و با پرداختن به زوایای مختلف، دنیایی از جنس موسیقی و تصاویر را روبه‌روی مخاطب قرار می‌دهد و او را به تفکر وا می‌دارد.

او زبان موسیقی خود را ساخته و به این جایگاه رسیده که هرجا موسیقی‌ای از او شنیده شود، امضای خود را پای آن داشته باشد. به همین جهت است که دست مخاطب را می‌گیرد و اگر در تصویر فضا و مکان و حسی ناشناخته باقی مانده باشد، به او می‌شناساند به عبارتی سناریویی که نویسنده نوشته و کارگردان کارگردانی می‌کند را به زبان خود برای مخاطب بازگو می‌کند، بی‌آن که حرف اضافه‌ای زده باشد. موسیقی او زبان پیچیده‌ای ندارد و به هیچ وجه دنبال طرح معما نیست.

موسیقی «شهباز» در کنار سناریو توانسته احساسات را در مخاطب برانگیزد و با ایجاد تعادل بین این دو عنصر، به اصلی‌ترین هدف موسیقی فیلم که همانا نزدیک‌شدن به مخاطب است، دست می‌یابد. اگر غیر از این می‌بود، ارتباط مخاطب و مجموعه به کلی قطع می‌شد. آهنگساز همچنین برای ایجاد فضاهای ناشناخته و دلهره‌آور از سازهای متداول این مقوله کمک گرفته و با استفاده از ساز زهی موسیقی را به خدمت گرفته است.

همان طور که می‌دانیم، در موسیقی تعلیق‌آمیز، سینتی‌سایزرها و سازهای زهی هستند. صدای سینتی‌سایزر وهم‌آور و غریب است و در ذهن مخاطب ماندگار می‌شود. در فیلم‌های دهه ۸۰ بسیاری از آهنگسازان فیلم از این ساز برای خلق موسیقی فیلم‌های ترسناک استفاده می‌کردند علاوه براین، آن زمان سینتی‌سایزر ساز ارزانی بود و برای فیلم‌های کم‌بودجه‌ای مثل فیلم‌های ژانر ترسناک کاربرد داشت. سازهای زهی نیز گزینه مناسبی برای ایجاد وحشت در موسیقی هستند، بهترین نمونه استفاده از آنها در موسیقی متن فیلم سایکو(۱۹۶۰) است. معمولا آهنگسازان با نواختن نت‌های ناهماهنگ روی سازهای زهی، ذهن مخاطب را مغشوش می‌کنند و این پیام را به او می‌دهند که اتفاقی ناخوشایند در معرض وقوع است. در فیلم درخشش(۱۹۸۰) نیز درست زمانی که همه چیز به نظر طبیعی می‌آید، مخاطب با شنیدن صدای ساز زهی متوجه می‌شود که خطری در کمین است، بدون موسیقی تعلیق‌آمیز هیچ کدام از این صحنه‌ها چندان ترسناک و دلهره‌آور نیستند. خزایی‌فر در این زمینه با بهره‌گیری از چنین دانشی و با علم به این موضوع از گروه سازهای زهی استفاده کرده و هوشمندانه عمل کرده است.

زادروز

۷۶ سالگی بازیگر نقش‌های مرموز

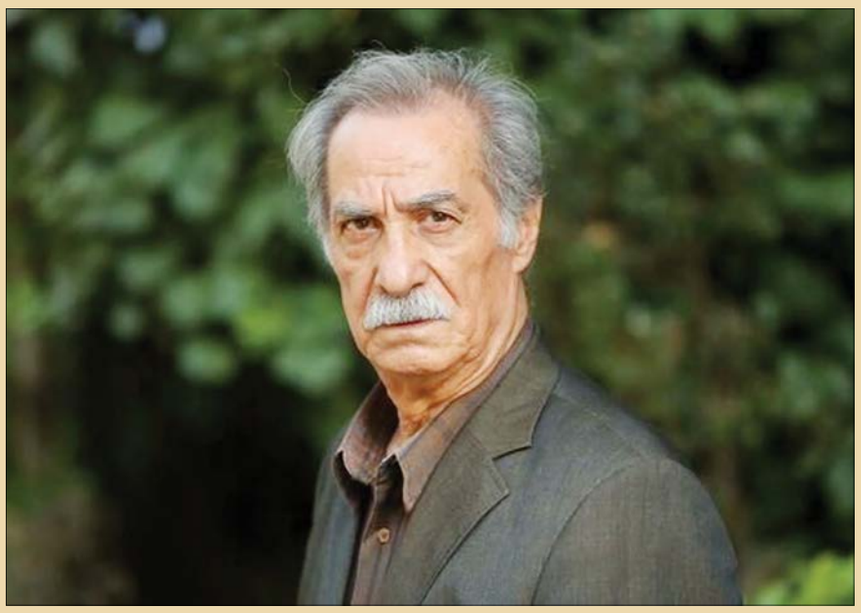

سیاوش طهمورث، بازیگری که او را با ایفای توانمندانه نقش‌های غالبا منفی و البته پر رمز و راز می‌شناسیم، امروز ۷۶ ساله می‌شود. او متولد ۳ اسفند است و در سینما و تئاتر سابقه طولانی دارد و در تلویزیون هم با بازی در نقش‌های متعدد در سریال‌های در پناه تو، شلیک نهایی، فکر پلید، نابرده رنج، آخرین دعوت، شرم، خط، معمای شاه، خداداد، مینو، به رنگ خاک و... در ذهن مخاطبان ماندگار شده است.

تولید

سرنوشت «املاک ملت» در قاب تصویر

غصب املاک و اراضی مردم توسط پهلوی اول و دوم موضوعی است که هنوز درباره آن صحبت می‌شود، حتی سرنوشت این املاک همچنان مورد بحث است. حالا مجموعه مستندی در این‌باره تولید شده که به زودی روی آنتن می‌رود. مجموعه مستند «املاک ملت» با موضوع غصب املاک و اراضی مردم توسط پهلوی اول و دوم آماده نمایش شد. این مستند که در استان‌های خوزستان، خراسان جنوبی، هرمزگان، گیلان و گلستان تصویربرداری شده، با ارائه اسناد و گفت‌وگو با مردم محلی و کارشناسان به بررسی ابعاد مختلف این ماجرا پرداخته‌است.

در این مجموعه مستند اشاره شده‌است که رضاخان قبل از کودتا و به سلطنت رسیدن مالک هیچ زمین، ملک و دارایی چندانی نبوده اما بر اساس اسناد در زمان فرار از ایران در شهریور ۱۳۲۰، میلیون‌ها تومان در بانک و در حدود ۱۵ میلیارد متر مربع زمین را به شیوه غصب مالکانه در سراسر ایران تصاحب کرده‌است. مجموعه مستند املاک ملت، محصول خانه مستند انقلاب اسلامی به کارگردانی امیراطهر سهیلی و مهدی فلاحی ساخته شده، همچنین محمدصادق دهقان‌پور تدوین آن را برعهده داشته‌است.

موج صدا

روایت «شهر فرنگ» از مشکلات اداری

کیست از مشکلات اداری و سنگ‌اندازی‌ها در این زمینه دلی پر خون نداشته‌باشد؟ اگر می‌خواهید روایتی طنازانه از این دشواری‌ها را بشنوید تا شاید مرهمی بر داغ دلتان باشد، جنگ رادیویی «شهر فرنگ» را از رادیو صبا گوش کنید. شهر فرنگ، یکی از برنامه‌های طنز این شبکه است که در قالب جنگ مفرح با نمایش‌های طنز و شاد هر روز راهی آنتن می‌شود. این برنامه با پخش ترانه‌های نشاط‌آفرین به همراه آیتم‌های نمایشی کوتاه با بیان طنز به نقد مسائل سیاسی، اقتصادی، ورزشی و اجتماعی می‌پردازد که هر روز مردم جامعه با آن درگیر هستند و با شعار با ما بخند، همراه مخاطبان می‌شود. این برنامه در طول هفته با موضوعاتی مختلف تقدیم شنوندگان می‌شود. شهر فرنگ امروز با عنوان موضوعی «مسئول ناکارآمد از کار برکنار شد» به بیان مفاسد اداری در کشور می‌پردازد و با نگاهی طنز به نقد این مسأله می‌پردازد. این برنامه هر روز ساعت ۹ صبح به تهیه‌کنندگی احسان زارع و کارگردانی ساجد قدوسیان و اجرای فریبا باقری و هنرنمایی جمعی از بازیگران رادیو پخش می‌شود.